

3. Maurois A. *Climats* / André Maurois. – P. : Éditions Bernard Grasset, 1978. – 244 p.
4. Troyat H. *La rencontre* / Henri Troyat. – P. : Édition du Club France Loisirs, 2001. – 400 p.

Станислав Ольга. Эксплицитные средства выражения синтаксической когезии (на материале современного французского языка). Данная научная разведка раскрывает такую актуальную проблему современного синтаксиса, как связность элементов в структуре высказывания, сверхфразового единства, текста в целом. Анализ эксплицитных средств синтаксической связи (в нашей трактовке – когезии) на материале современного французского языка обуславливает главное задание предложенного исследования. В статье рассматриваются основные грамматические и лексико-семантические способы синтаксической когезии, которые представляют ядерные зоны синтаксиса, есть логическими, формально выраженными и исполняют важную текстообразующую функцию.

Установлено, что среди грамматических средств когезии частотностью употребления отличаются: союзы и союзные слова, предлоги и предложные обороты, местоимения, субституты разного рода, специальные лексико-грамматические группы слов.

Результаты исследования показали, что использование тематической лексики, всевозможных средств повторной номинации (слов-заменителей, слов-коррелятов) в современном французском языке обеспечивают связность синтаксической макроструктуры, ее семантическую целостность и структурную завершенность.

Ключевые слова: синтаксическая когезия, синтаксическая связность, высказывание, эксплицитные средства когезии, грамматические способы связности, лексико-семантические средства когезии.

Stanislav Olga. Explicit Means of Expression of Syntactic Cohesion (Based on Modern French Language). Our research reveals the main problems of modern syntax as connectedness items in the structure of the expression, superphrase unity of the text as a whole. The analysis of explicit means of syntactic communication (in our interpretation – cohesion) on the material of modern French determines the main task of the offered research.

The article deals with basic grammatical and lexico-semantic means of syntactic cohesion that make nuclear zones of syntax. It is logical, formally expressed and performs an important text building function.

It is established that among the grammatical means of cohesion distinguishes: conjunctions words and conjunctions, prepositions and prepositional phrases, pronouns, different substitutes and special lexico-grammatical group of words. The results demonstrated that using of thematic vocabulary; various means of re-nomination (substitute words, words-correlates) form the basis lexico-semantic means of cohesive connectedness of expression.

Thus, we can argue that explicit means of cohesion (grammatical and lexico-semantic) in modern French language provide the connectedness of syntactic macrostructure, its semantic integrity and structural completeness.

Key words: syntactic cohesion, syntactic connectedness, expression, explicit means of cohesion, grammatical methods of connectedness, lexico-semantic means of cohesion.

Стаття надійшла до редколегії
29.03.2016 р.

УДК 811.133.1'35

Тетяна Хайчевська

Графон як засіб експресивізації художнього тексту

В останні десятиліття простежено зростання інтересу лінгвістів до різних інновацій у галузі графіки та орфографії друкованих текстів різних жанрів. У статті зосереджено увагу на вивченні графона як одного з видів графічних новаций, який є специфічним інструментом авторського впливу на читача. Проаналізовано наявні підходи до визначення терміна «графон» у сучасній лінгвістиці та визначено найпоширеніші структурні види графона, такі як дефісація та капіталізація, які можуть супроводжуватися редуплікацією окремо взятих літер або морфем. Зроблено спробу простежити взаємодію модифікованої форми написаного з появою додаткової смислової інформації при його інтерпретації, що сприяє досягненню автором поставленої мети. Визначено, що поява графона в художньому тексті активізує увагу читача на інформації, переданій за його допомогою. Особливу увагу зосереджено на ролі графона як засобі посилення експресивності художнього тексту, оскільки саме ця фігура мовлення охоплює більшість випадків стилістично релевантного відхилення від орфографічної норми та / або графічного стандарту. Доведено, що експресивність написаного залежить від ступеня відхилення графона від

© Хайчевська Т., 2016

усталених графічних або орфографічних норм. Особливу роль у процесі експресивізації художнього тексту відіграють графони, які передають фонетичні особливості мовлення персонажів або репрезентують мовленнєву гру, пов'язану з графікою чи орфографією написаного.

Ключові слова: графон, експресивність тексту, орфографічна норма, графічна форма, графічний новотвір, експресивізація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Графічні новотвори розповсюджені в сучасному писемному мовленні. Мовленнєва гра, створена завдяки відхиленню від орфографічної норми та / або усталеної графічної форми є ефективним джерелом впливу на адресата, що можна побачити на прикладі рекламних і публіцистичних текстів. Однак і в сучасній художній літературі дедалі частіше можна спостерігати розмаїття нових оригінальних форм вираження, які пов'язані з модифікацією орфографії та / або графіки написаного. Сучасна французька художня проза є джерелом значної кількості таких новотворів, які не лише підкреслюють самобутність стилю автора, але є одночасно інструментом експресивізації художнього тексту. Графон, будучи одним із видів авторської модифікації написання, завдяки оригінальному візуально-графічному оформленню написаного спричиняє появу нових смислових відтінків при його переосмисленні й тим самим сприяє посиленню експресивності художнього тексту.

Актуальність статті зумовлена недостатнім дослідженням взаємозв'язку між зміною графічної форми й / або орфографії написання та його змістом на прикладі графона, що приводить до експресивізації художнього тексту на матеріалі французької мови.

Мета – дослідження графонів на матеріалі франкомовного художнього тексту, зокрема тих прикладів його використання, які посилюють експресивність тексту; а також опис відібраних випадків уживання графонів.

Наукова новизна обґрунтовується спробою представити й описати графон як засіб посилення експресивності художнього тексту на матеріалі сучасної французької художньої прози.

Об'єкт вивчення – графон як така фігура мовлення, за рахунок використання якої зростає експресивність тексту.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Різноманітні графічні варіювання викликають значний інтерес у дослідників різних галузей лінгвістики. Визначенням терміна «графон» займалися, зокрема, І. В. Арнольд [1], О. П. Сковородніков [9], В. А. Кухаренко [6]. Певні аспекти функціонування графона на матеріалі англійської, французької й російської мов стали об'єктами дослідження О. Г. Артемової [2], О. В. Білецької [3], А. Ш. Іскакової [5], О. В. Мельніченко [7], І. В. Смуцинської [10]. У роботах названих лінгвістів ми не знайшли однозначного тлумачення терміна «графон». Зокрема, дослідники графічної та орфографічної модифікації слова використовують терміни: «графічна оказіональність» або «графічні інновації» у широкому значенні – це будь-які відступи від графічної та орфографічної норми мови; маркування тієї чи іншої мовної / мовленнєвої одиниці за допомогою різних графічних засобів, що призводить або лише до нової (оригінальної) візуалізації; або «графіксація» – спосіб утворення слів, при якому словотвірним оператором виступають графічні та орфографічні засоби [4, с. 69].

Під іншим кутом зору розглядає зміни форми слова І. В. Смуцинська, а саме з погляду стилістики, як фігури слова, до яких відносять усі засоби, що «деформують» чи «модифікують» форму слова. Результатом такої «модифікації» є поява додаткового стилістичного ефекту тощо [10, с. 285–286]. Однак науковець не розглядає аналізовані фігури слова як графони. Не маючи на меті полемізувати щодо термінології, у статті дотримуватимемося визначення графона, запропонованого О. П. Сковородніковим, згідно з яким «графон – це фігура мовлення, яка являє собою стилістично значиме відхилення від графічного стандарту та / або від орфографічної норми» [9, с. 106]. Оскільки аналіз проведених досліджень засвідчив, що вивченню графона як засобу посилення експресивності художнього тексту на матеріалі французької мови ще не було приділено достатньо уваги, тому саме цю проблематику ми розкриємо в цій роботі.

Потрібно зазначити, що однією з особливостей вивчення графона на матеріалі російської мови є те, що до структури деяких написань кирилицею уключено елементи латиниці (зазвичай це англійські слова або їхні елементи). Щодо досліджень графона на матеріалі англійської чи французької мов, то дослідники не знаходять модифікацій написань латиницею за допомогою літер кирилиці, частіше це знаки інших семіотичних систем.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Беручи за зразок дослідження графона, проведені О. П. Сковородніковим та Н. В. Міщенко на матеріалі публі-

цистичного російськомовного тексту, ми простежили випадки використання графонів у франкомовному художньому тексті [8; 9]. У своїх доробках вони пропонують розширену структурну типологію графонів відповідно до моделі модифікації написаного та їхні функції в тексті. Згідно з цією типологією одними з перших типів графона є *дефісація* й *капіталізація*. Як виявилось, згадані прийоми досить удало використовуються й для експресивізації художнього тексту. Проаналізуємо такі приклади:

Mourir d'amour, parfaitement! Aimer. A-I-M-E-R à s'en faire péter les boyaux de la tête. Évidemment vous êtes trop intellectuel, coupeur de cheveux en quatre, pour comprendre la puissance des sentiments! lui répond Lucrèce Nemrod [15, p. 23].

У наведеному уривку, де йдеться про кохання, можна простежити повторення слова *aimer*, яке власне й означає «*кохати*». Спочатку автор просто виділяє це слово в окреме речення, щоб зосередити увагу читача на переосмисленні значення, яке воно несе. Експресивність написаного зростає за рахунок графічної модифікації слова в наступному реченні: автор знову розпочинає речення словом *aimer*, але цього разу він записує його всіма великими літерами, відокремлюючи кожен літеру дефісом. Такий прийом додає написаному певного пафосу, оскільки персонаж, котрий вимовляє ці слова, не вірить у силу кохання й муки, які воно може викликати в закоханої людини.

Пропонуємо розглянути схожий приклад використання великої літери в структурі графона:

C'est fini. C.E.S.T. F.I.N.I. Il est incroyable que je puisse écrire ces huit lettres aussi facilement, alors que je suis incapable de les accepter [12, p. 150].

Головний герой переосмислює ситуацію, у якій опинився: коханка його покинула і між ними все скінчено – *C'est fini*. Однак, йому важко змиритися з думкою про те, що він залишається сам – він із легкістю написав вісім літер, але не в змозі прийняти їх смисл. Автор намагається передати психологічних стан персонажа, записуючи вираз *усе скінчено* всіма великими літерами через крапку як аббревіатуру. Повторний запис виразу *C'est fini*, з одного боку, додатково наголошує на тому факті, що стосунки припинено, а з іншого – запис виразу як аббревіатури може передбачати їх алфавітне прочитання кожної окремої літери й тоді смисл написаного важко вловити зразу, що не може зробити й персонаж. Тому ми вважаємо, що використання графона як мовленнєвої гри для передачі внутрішнього стану персонажа в цьому випадку значно експресивізує написане.

Також поява графона в художньому тексті здатна додавати написаному експресивності за рахунок різних нюансів, які з'являються завдяки авторській модифікації написаного, наприклад:

Le Grand Amour, ça oui, avec ses hauts et ses bas, bien sûr qu'elles y penseraient, sinon pourquoi vivre? Mais le Mariage, l'Institution-qui-rend-l'Amour-Chicant, «le boulet de l'amour à perpétuité et de l'accouplement à vie» (Maupassant): jamais [12, p. 54].

За допомогою дефісації автор створює багатокомпонентний графон, графічне об'єднання слів у межах одного словосполучення підсилює смислову єдність його компонентів, а також інтенсифікує й авторський сарказм, яким просякнuto весь роман. Ф. Бегбедер пропонує читачеві реалістичне бачення шлюбу в сучасному цивілізованому суспільстві, про що ніхто й ніколи не задумувався. Для нього це *інститут, який робить кохання остогидлим, «тягар вічного кохання та союзу на віки вічні»*. Крім того, автор також записує з великої літери слова *Велике Кохання* та *Шлюб*, щоб підкреслити своє іронічне, а можливо й зневажливе, ставлення до цих явищ, які завжди сприймалися з пошаною та піднесенням, але мають і зворотну, менш привабливу сторону.

В уривку з роману Б. Вербера «Останній секрет» також знайдено цікавий приклад використання великої літери та дефісу:

De son œil intimidé, Jean-Louis Martin tapa ce qui soudain lui semblait la révélation. «Ulysse = U-lis.» Le médecin ne comprit pas tout de suite. «U, le préfixe grec qui signifie 'non' comme u-topie, ou u-chronie. U-lysse, c'est le contraire du LIS. L'exemple d'Ulysse m'aidera à lutter contre ma maladie» [15, p. 78].

Однією з дійових осіб цього роману є Жан-Луї Мартен, якого збив автомобіль. Після цієї аварії чоловік потрапив до лікарні з унікальним діагнозом *LIS – Locked-in Syndrome* (синдром внутрішнього блокування), коли працює в пацієнта лише головний мозок і він закутий у своєму тілі. Однак події розгортаються так, що за допомогою новітніх технологій пацієнту все ж удається спілкуватись із лікарем. Жан-Луї використовує літеру *U*, яка несе в собі значення заперечення, щоб заперечити свій діагноз – *U-lis*. Оскільки пацієнт мав доступ до всесвітньої мережі й зміг ширяти у віртуальних просторах, постійно пізнаючи щось нове для себе, він ототожнив себе з Одиссеєм *Ulysse*, що співзвучне з *U-lis* і змінив свій невтішний діагноз на ім'я міфічного героя. Отже, використання комбінованого графона значно збільшує експресивність написаного, оскільки така мовленнєва гра зразу зацікавлює читача й дасть йому змогу розшифрувати запропонований ребус.

Наступний приклад ілюструє авторську модифікацію відомої абрєвіатури:

La veille, au Living Room, les filles dansaient comme des quartiers de viande. (Au Living Room, si tu rentres, c'est que tu es une VIP. Une fois à l'intérieur, si tu as une table, c'est que tu es une VVIP. S'il y a une bouteille de Champagne sur la table, c'est que tu es une VVVIP. Et si la patronne te fait la bise sur la bouche, soit tu es une VVVVIP. soit tu es Madonna) [11, p. 176].

Ф. Бєгбєдєр змінює абрєвіатуру *VIP* (*very important person* – дуже важлива особа), щоб створити ефект поступового зростання статусу особи, котра сидить у вітальні відомого готєлю. Щоб підкрєслити кожну з переваг чи-то додаткових можливостей, які може дозволити собі ця людина, автор щоразу збільшує кількість великих літер *V*. Як результат, той, хто сидить у холі найпрєстижнішого готєлю за столиком із пляшкою шампанського, кого хазяйка цілує в губи, є *VVVVIP* найважливішою особою, як співачка Мадонна. На нашу думку, такий прийом дуже зацікавлює читача оскільки він є простим для декодування, чітко вказує на хід думок автора й дає написаному дещо сатиричного характеру, що значно збільшує експресивність тексту.

Письменники сучасності створюють графони, щоб максимально точно зафіксувати почутє мовлення, відтворити звукові особливості середовища, що підкрєслюють настрій ситуації. Наприклад:

«Mon amour, je t'aimmmmmmmmm, my loveeeeeee», scandait Alexandrine [14, p. 331].

У цьому уривку спостєригаємо, як за допомогою рєдуплікації буквосполучень та окремих літер, автор намагається відтворити мелодику та манєру виконання пісні. Незважаючи на те, що в пісні йдеться про кохання, автор зауважує, що виконавиця не співає її мелодично, а скандує. Такий прийом дає змогу яскравіше описати атмосферу дискотеки, де гучно лунає музика й усе навколо виглядає некєрованим, хаотичним, що спотворює ліричний чи-то романтичний настрій пісні.

У наступних прикладах графона передає висоту тону звука:

— *OOOOOOOUUUUUuuuuuu. Yankélévitch, son maître, lui avait enseigné que l'art, au mieux, ne faisait qu'imiter la nature. En reproduisant l'appel des loups, elle était au meilleur de son art du chant. Au loin, quelques loups lui répondirent.*

— *OUUUuuHHH. En langage des loups, ils lui disaient : Bienvenue dans la communauté de ceux qui aiment à hurler à la lune. C'est bon de faire ça, hein ?* [15, p. 517].

Як видно із запропонованих прикладів, автор використовує різні комбінації великих та малих літер, а також їх повторення, для того, щоб якомога точніше, реалістичніше описати унікальний голос головної героїні, висоту тону й довготу звуків. Дівчина настільки віртуозно володіє своїм голосом, що їй удається в буквальному сенсі «завити по-вовчому». Щоб підтвердити це, автор зазначає, що вовки, котрі здалеку почули її спів, почали завивати їй у відповідь.

Розглянемо ще один приклад графона – це фонетичний запис почутого.

— *Monsieurmartinmonsieurmartinvousmentendez ?* [15, p. 78]

Нєхтуючи пунктуаційними нормами та не використовуючи прогалину для окремого написання слів, відбувається компрєсія лексичних одиниць, за рахунок чого автору вдається передати психічний стан людини. Саме таким особливим чином письменник передає думки Жана-Луї Мартєна, який потрапив в аварію й довго перебував без свідомості. Щойно прийшовши до тями, він відчув, що може чути лише одним вухом і бачили одним оком. Для нього звертання лікаря *Monsieur Martin* лунають ніби здалеку, монотонно, незрозуміло, у той час коли він з усіх сил намагається хоч якось на них відреагувати. Отже, за допомогою графона автору змушує читача побувати на місці хворого, відчути весь розпач від усвідомлення ситуації, в якій опинився персонаж.

Також вважаємо доречним віднести до графонів випадки авторської транслітерації іншомовних слів на французьку мову. На подібні графони можна натрапити і в романі Ф. Бєгбєдєра «*Au secours, pardon*», де автор транслітерує російські слова «зима – *zima*», «осєнь – *osen*». Такий прийом підкрєслює факт поступової адаптації головного персонажа до російського суспільства та культури країни, у якій перебуває. Крім того, графон також використовується в цьому романі, щоб передати побутові рєпліки російською мовою так, як їх вимовляє головний герой, наприклад: *Zdravstvuite, papasha! Izvinite* [12].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Результати проведеного дослідження щодо використання графона для експресивізації художнього тексту вказують на те, що найбільш популярними видами графона є капіталізація, дефісація та їхні різноманітні комбінації уключно з рєдуплікацією й порушенням пунктуаційних норм при записі написання. У більшості випадків графон служить, щоб максимально точно та реалістично відтворити фонетичні особливості мовлення персонажів (сказаного чи

почутого). Випадки використання графона для створення мовленнєвої гри, завдяки модифікації графіки чи орфографії написаного, трапляються не часто, однак вони значно збільшують експресивність написаного, що читач повинен мислити, слідкувати за ходом думок автора, щоб декодувати їхній зміст.

Перспектива подальших досліджень у галузі функціонування графона в художньому тексті пов'язана з вивченням проблеми їх перекладу. Цікавим також видається й вивчення функціонування графонів у публіцистичних чи рекламних текстах на матеріалі французької мови.

Джерела та література

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык: учеб. для вузов / Ирина Владимировна Арнольд. – 5-е изд., испр. и доп. М.: [б. и.], – 297 с.
2. Артемова О. Г. Использование графических и паралингвистических средств в создании семантики художественного образа персонажа (на материале рассказов Р. Бредбери) / О. Г. Артемова // Язык, коммуникация и социальная среда. – Вып. 2. – Воронеж: ВГТУ, 2002. – С. 164–177.
3. Білецька О. В. Графон як засіб вираження вимовних типів у постмодерністському художньому тексті / О. В. Білецька // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. – Серія «Філологічні науки». Мовознавство. – 2014. – № 2. – С. 10–17.
4. Грищева Е. С. Элокутивный аспект изучения графической окказиональности в современной лингвистике: постановка проблемы / Елена Сергеевна Грищева // Вестник военного университета, 2011. – № 2 (26). – С. 82–87.
5. Исакова А. Ш. Языковое манипулирование через графон в рекламных текстах / А. Ш. Исакова, Б. С. Каболова, А. С. Сатанова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Philologia/61052.doc.htm.
6. Кухаренко В. А. Интерпретация текста: учеб. для студ. филол. спец. / Валерия Андреевна Кухаренко. – Одесса: Латстар, 2002. – 289 с.
7. Мельниченко О. В. Роль графона в організації комунікативних стратегій глобалізації, контрастування та створення дискомфорту / О. В. Мельниченко // Лінгвістика тексту: хрестоматія / упоряд. А. Загнітко, Г. Монастирська. – Донецьк: ДонНУ, 2009. – С. 142–146.
8. Мищенко Н. В. Графон как стилистический приём в современных печатных текстах (на материале русского языка) / Н. В. Мищенко // Речевое общение: специализированный вестник Краснояр. гос. ун-та / под ред. А. П. Сквородникова. – Вып. 8 (16). – Красноярск, 2006. – С. 211–216.
9. Сквородников А. П. Графон / Александр Петрович Сквородников // Выразительные средства русского языка и речевые ошибки и недочеты: энцикл. словарь-справочник / под ред. А. П. Сквородникова. – М.: Флинта: Наука, 2005. – С. 106–109.
10. Смуциньська І. В. Фігури слова і сучасний дискурс / Ірина Вікторівна Смуциньська // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка / відп. ред. О. І. Чередниченко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – Вип. 29. – С. 284–289.
11. Beigbeder F. 14, 99 € / Frederic Beigbeder. – P.: Grasset, 2002. – 283 p.
12. Beigbeder F. Au secours pardon / Frederic Beigbeder. – P.: Grasset, 2007. – 318 p.
13. Beigbeder F. L'amour dure trois ans / Frederic Beigbeder. – P.: Grasset, 1997. – 232 p.
14. Werber B. La révolution des fourmis / Bernard Werber. – P.: Albin Michel, 1996. – 544 p.
15. Werber B. L'ultime secret / Bernard Werber. – P.: Albin Michel, 2001. – 416 p.

Хайчевская Татьяна. Графон как средство экспрессивизации художественного текста. В последние десятилетия наблюдается возрастание интереса лингвистов к различным инновациям в области графики и орфографии печатных текстов разных жанров. Намеренное искажение автором графической формы или орфографии слова влечёт за собой изменения его восприятия. В статье внимание сосредоточено на изучении графона как одного из средств усиления экспрессивности художественного текста, поскольку эта фигура речи охватывает большинство случаев стилистически релевантного отклонения от орфографической нормы и / или графического стандарта. Сделана попытка проследить взаимосвязь модификации слов или словосочетаний на уровне графики и / или орфографии с появлением дополнительной смысловой информации при их интерпретации. Результаты исследования показали, что использование графона в значительной мере увеличивает экспрессивность текста за счёт передачи на письме фонетических особенностей речи персонажей (произнесённой или услышанной), а также благодаря языковой игре, связанной с графикой или орфографией слова.

Ключевые слова: графон, экспрессивность текста, орфографическая норма, графическая форма, графическое новообразование, экспрессивизация.

Khaichevska Tetiana. Graphon as the Means of Fiction Text Expressivization. In recent decades the interest of linguists to various innovations in the field of graphics and spelling of printed texts belonging to different genres has been increasing. The deliberate distortion of the graphic form or spelling of a word entails the changes in its perception. The

original and / or non-normative use of graphic units creates new shades of meaning. The article focuses on the study of a graphon as the means of the fiction text expressivity intensification, as this figure of speech covers the majority of stylistically relevant deviations from the rules of spelling and/or graphic standard. In this article an attempt is made to find out the relationship between the modification of words or phrases at the level of graphics and/or spelling and the appearance of additional meaningful information in their interpretation. As can be seen from the results the use of a graphon considerably increases the expressivity of a text due to the written interpretation of the phonetic features of a character's speech (uttered or heard), as well as through a language game related to the graphics or spelling of a word.

Key words: graphon, the text expressivity, spelling norm, graphic form, graphic innovation, expressivization.

Стаття надійшла до редколегії
26.03.2016 р.